

Eugen Drewermann

Az emberiség csodája

Minden emberiség és minden vallásosság, amit a Názáreti Jézus el tud hozni ebbe a világba, annak a hamisítatlan gyermeki mivoltnak az érzéken alapul, amely még azt sem zárja ki, aki „bűnözővé” vált. Mert ki más volt az a másik, mint az a gyermek, mielőtt a maga módján „fel kellett nőnie”?

Jézus egész élete egyetlen imádság volt, ahhoz a hatalomhoz intézve, amelyet oly szívesen nevezett a mi „Atyánknak” és az ő „Atyjának” (Jn 20,17). Egyedül őrá feltételezte, hogy senkit sem enged kiesni a kezéből, hanem megkülönböztetés nélkül fölkelte napját jókra és rosszakra, és esőt ad igazaknak meg bűnösöknek (Mt 5,45). Ezért utánament azoknak, akiknek maguktól már semmi esélyük sem volt arra, hogy valaha is dülőre jussanak az életben. „Egyetlen rablóvezér sem tudott volna züllöttebb társaságot maga köré gyűjteni” – gúnyolódott már Kr. u. 170 körül minden idők alighanem legragyogóbb kereszténységkritikusa, Kelszosz (latinosan Celsus) görög filozófus, mégpedig bizonyos értelemben joggal, mert éppen az elveszetteknek ez a gyülekezete lett a Názáreti lényegi ismertetőjegye, tulajdonképpeni megtisztelő címe: az „utcanők” és a „vámosok” barátja, vetette szemére néhány kortársa. De ha nem ezek az állítólagos „bűnösök”, akkor ki fogná föl, hogy egyedül a szeretet, a megértés és a jóság képes befedni a lábunk alatti szakadékot?

Ha csak egyszer is képesek lennénk Isten szemével látni ezt a világot! Akkor hamar felismernénk, mennyire értelmetlenek azok a határok, amelyeket az emberek – többnyire egyenesen „Istenre” hivatkozva, különbnek vélt moráljuk vagy egyedülállónak vélt vallásuk vagy egyedül üdvözítő felekezetük, vagy állítólag elsőrangúnak hivatott nemzetük nevében – más emberek köré szottak húzni. Csak egyszer kellene az emberek *szívébe* néznünk, ahelyett, hogy a kezükre merednénk, csak egyszer kellene a mozgatórugókat és az érzéseiket szemügyre

vennünk, ahelyett, hogy külső „tényekként” elszigetelnénk és aztán szilárd mércék alapján „megítelnénk” a „tetteiket” – akkor igen hamar szemünk elé tárulna a felmérhetetlen ínség és a mértéktelen kétségbeesés képe. Jézus nézete szerint nem az elítélés, hanem a segítségnyújtás, nem a börtön, hanem a felszabadítás, nem a kizárás, hanem az elkísérés, nem a „pokol”, hanem a „menny” kapujának kitérása jelenti az egyedül felelős választ az emberi tragédia kihívásaira.

Persze léteznek a *parancsok*. Mindegy, hogy Hammurabi törvényoszlopáról vagy a Mózes nevével összekapcsolt Tízparancsolatról van-e szó, vagy egy ókori római törvénykönyvről, vagy egy modern állam törvénykönyvéről – mindenütt megmutatkozik, milyen keveset nyerünk világos „útmutatásokkal”, „rendeletekkel”, „intézkedésekkel”, „irányvonalak kibocsátásával”. Nem létezik rend az emberi életben, ha csak belülről nem nő ki, és az emberi feladat nagysága éppen abban áll, hogy megerősítse az ember belsejét, amíg ez a belső eljut az önmagával való egységre és egyetértésre. A törvények legjobb esetben is csak helyes útmutatók.

Vegyük például az ötödik parancsolatot: „Ne ölj!” Az emberek között nem létezik rosszabb a gyilkosságnál; semmi sem tűnik olyan elvetendőnek, mint elrabolni egy embertől az életét. De éppen ezért ki akar ilyen iszonyú dolgot elkövetni? Mennyi szorongásnak vagy haragnak, mennyi gyűlöletnek vagy tehetetlenségnek kell felgyülemlenie egy ember szívében, mielőtt az egy támadásban kirobban? Nem lehetséges-e, hogy a „tettes” ebben mindenekelőtt a körülmények áldozata – szerencsétlen összefüggések láncolatáé, a sors szeszélyéé, és nem annyira saját döntéséé?! Ki törődik ezekkel a szerencsétlenekkel, akikkel olyasmi történt, ami így sosem állt szándékukban? Ki vigasztalja meg ezeket az akarataik ellenére bűnözőket, ezeket a lázas idegzetük által hajszoltakat, ezeket a későn

észhez térőket? Milyen messzire kell elmenni ahhoz, hogy *megértsük* egy ember olyan szörnyű vétségét, mint a gyilkosság, és menekülése közben fölkináljuk neki a megállás helyét?

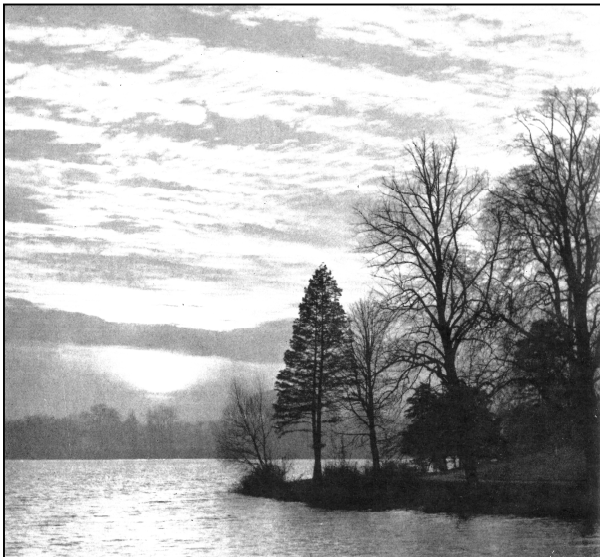
Es persze a gyilkosság, a lopás vagy a házasságtörés „csak” olyan „bűncselekményi tényállás”, amelyet *más* ember ellen követnek el. De mi a helyzet azokkal az emberekkel, akikről úgy tűnik, hogy mintha szándékosan közvetlenül önmagukat döntenék romba – az alkoholistákkal, a drogfüggőkkel vagy egyéb szenvedélybetegekkel, akik tele vannak vágyakozással egy olyan élet után, amelyben gyerekkoruk óta megakadályozták őket, az összetörtekkel és ingatagokkal, akik nyilvánvalóan csak önmaguk elkábitásával és érzéketlenné tételével képesek elviselni a „való” életet mint valami véget nem érő fájdalmat?

Mikor lenne valaha is lehetséges döntő módon segíteni egy lelkileg összetört embernek anélkül, hogy *megkérdőjeleznénk* azokat a társadalmi feltételeket, amelyek között ő halálosan megbetegedett? Csak így lehetne legyőzni azt a kétségbeesett nevetést önmagán, amelyben a tömeg csúfolódása válik bensővé; csak így lehetne visszaajándékozni azt a felszabadító bátorságot a sírshoz, amely ismét megengedi neki az őszinte érzéseket önmaga iránt, és ismét megjeleníti a ráerőltetett szadizmus, a tömeges, gyáriparszerű ölés érzéketlenségét.

Vagy gondoljunk csak a szerencsejáték szenvedélyének áldozataira! Alapjában véve minden szenvedély mögött az a keresés áll, hogy elfogadják és szeressék az embert, de a rejtett büntudat, önmaga elutasításának titkos formája, amelyet már igen korán beleplántáltak a kisgyerekekbe, megakadályozza a hitet abban, hogy ilyesmi valaha is lehetséges – „Egy ilyen embert, mint én, nem lehet szeretni, ez már biztos!” –, és így látszólag minden azon múlik, hogy az ember *másvalaki* legyen, mint aki, illetve mivel

ez sem lehetséges, valamilyen *fétis* (bálvány) után nézzem, amely egyfajta mágikus szemfényvesztésként mindenek ellenére biztosítja személyének szeretetreméltóságát. Az alkoholmámor, a szupernyerés a játékban, az ajzószer, amely feledtet minden kimerültséget – mindez arra megy ki, hogy az ember a csillagok után nyúljon, mivel többé nem képes elviselni a földi lét feltételeit. Ki az, aki kézen fog egy ilyen szerencsétlen álmódózt, és megmutatja neki saját valódi egzisztenciájának szépségét és nagyságát, azokat az érzéseket és igazi szenvedélyeket, amelyek a szívében arra várnak, hogy élni engedje őket? Bizonyos értelemben minden negatív szenvedély a földi valósággal való krónikus és kielégíthetetlen elégedetlenség jele, amely abszolút kielégítést követel, és csak az képes ezt a világot lakható hazaként visszaadni az embernek, aki képes kielégíteni a végtelenség iránti éhségét.

A Názáreti Jézus a baj és a nyomorúság mindezen helyein nem vétkeseket látott maga előtt, hanem védelemre szorulókat, nem gyalázatosakat, hanem megbecsülendőket, nem kivégzendőket, hanem talpra állítandókat. Számára nem léteztek sem „bűnösök” vagy „szentek”, sem „vallásosak” vagy „jámborság nélküliek”, sem „jó polgárok” vagy „gonosz gengszterek”, hanem Istent nélkülözők, Istenre rászorulókat. Számára *mind* összetartoztak, a boldogok és a boldogtalanok, a gazdagok és a szegények, a törvényhűek éppúgy, mint a műveletlen „föld népe”, a templomra büszke zsidók nem másképp, mint a gyűlölt szamaritánusok, a „választott nép” a „népek”-hez („pogányokhoz”) tartozókkal együtt – *valamennyiüknek* el kellene jutniuk arra a helyre, ahol

Isten lakik. De éppen ez a radikális közvetlenség Istennel, a feltételek és előzetes teljesítmény nélküli elfogadottság ígérete, ez a rendíthetetlen szolidaritás éppen a peremen lévő emberekkel – ez állt, és minden korban szükségszerűen ez áll a legszélsőségesebb ellentétben azzal, ahogyan az emberek „normális” módon bánnak egymással.

Sosem járunk el megfelelően egy ember bajával, ha bíraskodunk fölötte, és a legnagyobb hiba alighanem abban áll, hogy ott akarunk ragaszkodni egyértelmű erkölcsi és jogi fogalmakhoz, ahol az élet minden más, csak nem egyértelmű és szilárd. Az ilyesmi az igazságosság és a jog minden emlegetése ellenére nem más, mint igazságtalanság és jogtalanság.

Az Újszövetség szerint Jézusnak volt bátorsága ahhoz, hogy még tanítójának, Keresztelő Jánosnak a gondolkodásmódjától is elszakadjon, és a félelmetes isteni ítélet lángjával történő, megfélemlítő fenyegetés helyébe (Mt 3,7-12) a meghívás és a bizalom üzenetét állítsa. Ezzel a beállítottsággal szerzett ténylegesen hatalmat ahhoz, hogy *embereket gyógyítson*. Kétségtelen, hogy Jézusnak ezt a beteggyógyító képességét már a Máté-evangélium az isteni fölény aurájába burkolja; de az eredetibb Márk-evangélium még egészen elfogulatlanul beszámol arról, hogy szülővárosában, Názáretben Jézus „egyetlen erőtetett [= hatalommal bíró tettet] sem volt képes végbevenni” – hiányzó bizalmuk miatt (Mk 6,5-6): Jézus egész „hatalma” nyilvánvalóan a jóságában állt, és abban az ígézetben, amely a személyéből áradt; mindenestre ez olykor elég erős volt ahhoz, hogy kiszabadítsa az embereket a félelem gettójának fogságából, úgyhogy felemelte őket megtörtségükből, talpra állította őket bátortalanságukból, felnyitotta a szemüket a lelki homályból, és a meg-némultaknak visszaadta saját beszédjüket.

Az emberiség egyetlen ilyen „csodája” sem jönne létre a parancsok és az előírások hatáskörében. Milyen gyengédnek kell megismogatni egy embert ahhoz, hogy bőre „megtisztuljon” a

„leprától”? Milyen lágyan kell az embernek rátennie valakire a kezét ahhoz, hogy az illető homloka mögött lassan megnyugodhasson a félelem és a nyugtalanság láza?

Az evangéliumok csodaelbeszéléseiből bármennyi menjen is vissza későbbi legendászerű átfestésekre, történelmileg alighanem biztos, hogy Jézus a közelében lévő emberek számára olyan szavakra és mozdulatokra talált, amelyek segítettek nekik abban, hogy visszatérjenek az életbe. Ami rituális módon egykor a „templom” volt: menedékhely a menedéket keresők számára, az akart lenni ő a maga személyében, amint – úgy tűnik – ezt a főpap előtti perben a templom lerombolásáról mondott szavai szándékoznak kifejezni (Mk 14,58). Ő maga a halált kockáztatta bátorságával és nyíltságával; de megajándékozta az emberiséget azzal a belátással, hogy az emberek közti igazi határvonal nem az erény és a vétek, a szentség és a bűn, az igazhitűség és az eretnokség között húzódik, hanem egyedül az a fontos, hogy magunkat és a körülöttünk lévőket mindenben, ami történik, *megértsük*, és a megértés által gyógyítsuk.

De hogyan jutunk el odáig, hogy még „Káinban” se lássunk semmi mást, mint pusztán embert, nem ördögöt, nem szörnyeteget, hanem csak egy elveszett embert? A vallás minden korban megpróbált válaszolni erre a kérdésre. Minden esetben létezett az a sejtés, hogy a morál és a jog eszközeivel nem lehetséges: az akarat erőfeszítéssel és a parancsok világosságával nem lehet válaszolni az emberben lévő „rosszra”. A morál *túl későn* jön ahhoz, hogy valóban segítsen az embernek, nem enyhíti a baját, inkább növeli. Ez a felfedezés nem csupán Jézus teljes üzenetének középpontjába vezet el minket, annak a lényegéhez, aminek a „kereszténységnek” tulajdonképpen lennie kellene, hanem mindekelőtt abban lesz segítségünkre, hogy jobban megértsük magunkat mindazon pillanatokban, amikor olyan dolgokat teszünk, amelyeket alapján véve egyáltalán nem akarunk tenni. Hogyan nyitható meg a félelem és a kétségbeesés ördögi köre, és hogyan alakítható át a bizalom és a bizakodás magatartásává – ez a kérdés kínálja azt a távlatot, amelyen belül a Názáreti Jézus alakja is elnyeri döntő körvonalait.

Forrás: E. D., Spuren des Heils, Topos, 2016, 12-26
(*Kivonatos ismertetés*)